

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม
จังหวัดสุรินทร์

A STUDY OF COMMUNITY-BASED TOURISM POTENTIAL
OF KRATOM VILLAGE IN SURIN PROVINCE

นัชณลิน อินทนุพัฒน์^{1,*}, ธัญญารัตน์ เจนชนบ² และ ชนิสรรา เพชรพิเศษศักดิ์³
Naknalin Intanupat^{1,*}, Thanyarat Jenkanob² and Chanissra Phetpisatsak³

¹ แผนกวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

² คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

³ สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์

¹ Hotel Department, Phetchaburi Vocational College

² Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus

³ Major Tourism and Hotel Management, Faculty of Management Technology, Rajamangala
University of Technology Isan, Surin Campus

Received: 23 September 2021

Accepted: 9 August 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกระหม หมู่ 8 ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ความพร้อมทางด้านการรองรับ การบริการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของชุมชน บ้านกระหมนั้นมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีบ้านพักรับรองในการให้บริการ มีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงปราชญ์ชาวบ้านที่มีศักยภาพในการบรรยาย นำชม หมู่บ้าน ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โบสถ์หินล้านปี ขยารามะนา

* Corresponding author: นัชณลิน อินทนุพัฒน์

E-mail: naknalin3571@gmail.com

เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีที่เดียวคือหมู่บ้านกระหม และกำลังจะสูญหาย และเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว มีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ชุมชนมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ โดยนุ่งผ้าไหมลายลูกแก้ว โฮล และใส่ร่มลายโกนกะตุ้ม แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านกระหม มีศักยภาพความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หมู่บ้านกระหม, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ศักยภาพ

Abstract

The research aims to study the potential of community-based of Ban Kratom, Moo 8, Tumbon Nabua, Mueang Surin district, Surin province and to study the preparation for support services and community participation. The study was quantitative research. The instruments used were semi-structured interviews. The sample comprised 25 people from government agencies, private and public sectors, using a purposive sampling method. The findings indicated that Ban Kratom had the potential for service tourists, providing accommodation and various learning resources, as well as local wisdom scholars had a lot of potentials. Moreover, Ban Kratom has a unique tourism resource, unique stone church, and Kayum-Rum-Ma-Na which is the only folk art at Ban Kratom. Ban Kratom has provided opportunities for everyone in the community to participate in tourism activities. There is a clear structure of the division of responsibilities, unique costume by wearing Luk Kaew howl silk and Kon ka tum sarong. Thus, Ban Kratom community has the potential for sustainable community-based tourism.

Keywords: Ban Kratom, Community-Base Tourism, Potential

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการจนสามารถสร้างอาชีพให้กับประชากรของประเทศ และสร้างรายได้ให้กับชุมชนให้มีศักยภาพการเติบโตสูงขึ้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2557-2561 เติบโตเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 11.09 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2561 รายได้จากการท่องเที่ยวเท่ากับ 1,068,190 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.94 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2560 สำหรับปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 38,277,300 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.19 และคาดการณ์ว่าจะมีสัดส่วนถึงร้อยละ 11.40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมเศรษฐกิจโลก ในปี พ.ศ. 2570 (กรมการท่องเที่ยว, 2562) การท่องเที่ยวมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อันจะส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็มีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ (สุธี เสริฐศรี และภูเกริก บัวสอน, 2560)

ประเทศไทยนั้นมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี อีกทั้งความมีไมตรีจิตของคนไทยที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน จึงเป็นแรงดึงดูดการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลก เมืองไทยจึงกลายเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีตัวสินค้าหลัก ๆ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวแล้วยังเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมและเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับกระแสการท่องเที่ยว นั่นก็คือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (ปิรันธ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหลากหลายทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ เชิงวัฒนธรรม และเชิงหัตถกรรม รวมทั้งมีวิถีชีวิตชุมชนที่เก่าแก่ มีศิลปะพื้นถิ่นงาม มีมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น และประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน สามารถนำเอาทรัพยากรมาเป็นสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าเพิ่มตอบสนองความต้องการของตลาดโลกได้ ถือเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็งสอดคล้องกับความสมดุลของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งต่อยอดให้เป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศเพิ่มมากขึ้น (พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรัชย์ กังวล และวราภรณ์ นันทะเสน, 2561)

จังหวัดสุรินทร์ เป็น 1 ใน 4 ของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่หลายหน่วยงานให้ความสำคัญ และในจังหวัดสุรินทร์มีชื่อเสียงเกี่ยวกับชาติพันธุ์กูย ซึ่งชาวกูยมีความสามารถเกี่ยวกับการจับช้างป่า มาเลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว ด้านการทอผ้าไหมหมู่บ้านท่าสว่าง เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการทอผ้าไหม และหมู่บ้านท่าสว่างมีโรงทอผ้าที่หาชมได้ยาก เป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้าไหม ทุกกระบวนการ มีผ้าไหมโบราณ ผ้าไหมยกทอง มีร้านค้าจำหน่ายผ้าไหม ผ้าทอ เสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมจำหน่ายมากมาย อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ได้ศึกษา มีวัดสำคัญ คือ วัดบูรพาราม ซึ่งเป็นวัดกลางเมืองสุรินทร์ที่คนสุรินทร์แนะนำโดยมีการสร้างมา 200 กว่าปีแล้ว มีรูปหล่อหลวงปู่ดูลย์ที่คนนับถือ มีพิพิธภัณฑ์ของหลวงปู่โดยเฉพาะ เหมาะกับการพาครอบครัวมากราบไหว้บูชา ก่อนไปเที่ยวสถานที่อื่นๆในสุรินทร์“วัดเจียบสงบใจกลางเมือง” ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวสุรินทร์ (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2561)

จากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานและวัยเกษียณอายุซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญในด้านประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลาย แต่ละจังหวัดมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่อันโดดเด่น พบว่า ชุมชนหลายแห่งในหลายบริบทสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนได้รับโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (นันทนลิน อินทนุพัฒน์, 2562) การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน สร้างความภาคภูมิใจ สร้างการรับรู้ให้แก่สังคมภายนอก และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ปัจจุบันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ทั้งกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการรักษาสีงแวดล้อม การสร้างงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชน เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนมีศักยภาพเพิ่มขึ้น (พิฑูรย์ ทองฉิม, 2558)

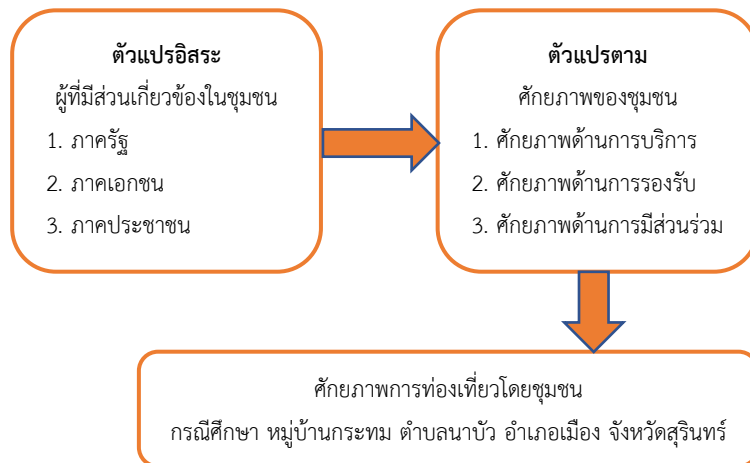
ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านกระหม่น ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนหมู่บ้านกระหม และนำเสนอศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านกระหม ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมเพื่อให้ทราบว่าหมู่บ้านกระหมนั้นมีศักยภาพและความพร้อมทุกด้านในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีฐานการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงเอกลักษณ์ที่ชุมชนมี ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านกระหมเป็นที่รู้จักมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวพักผ่อนเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ในพื้นที่ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะบริบทและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยระยะ เวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่ 1 กรกฎาคม – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 เป็นระยะเวลา 6 เดือน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ภาครัฐ 5 คน ภาคเอกชน 5 คน ภาคประชาชน 15 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังต่อไปนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเกี่ยวกับบริบททั่วไปของชุมชนบ้านกระหมมุ่งเน้นถึงข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพโดยรวมของชุมชนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เอื้อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structure interview) โดยการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในหมู่บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยจะได้ทำการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในลักษณะของข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวมทั้งจะได้ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทภายในชุมชนบ้านกระหม จากนั้นจะมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมข้อมูลศักยภาพและความพร้อมทุกด้านในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีฐานการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ที่ชุมชนมี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

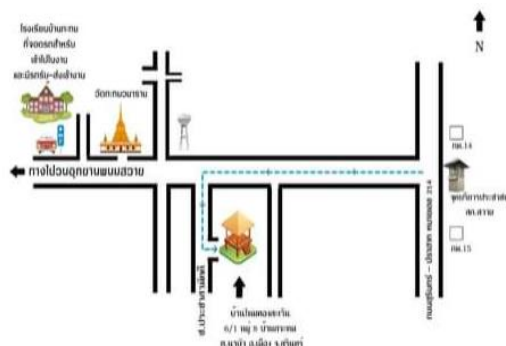
การวิเคราะห์ข้อมูลจะจัดทำหลังจากที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ แล้วคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันสำหรับรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และศึกษาข้อมูลจากเอกสารโดยนำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนรายงานการวิจัยในเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพการรองรับแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านกระหม่ จังหวัดสุรินทร์

1.1 เส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

เส้นทาง การเข้าถึงหมู่บ้านกระหม่ มี 2 เส้นทาง เส้นทางหลัก ทางทิศตะวันออก เส้นสุรินทร์-ปราสาท เส้นทางสะดวก ถนนลาดยาง มีป้ายบอกทางในชุมชนและหมู่บ้านกระหม่ มีที่จอดรถที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับแบบกรู๊ปทัวร์ได้ มีการดูแลความปลอดภัย เส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยว คือ วนอุทยานพนมสวาย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ อีกเส้นทางหนึ่ง ถนนหมายเลข 214 สุรินทร์-ปราสาท เลี้ยวขวาเส้นทางวนอุทยานเขาสวาย การจราจรไม่ติด เดินทางสะดวก หมู่บ้านกระหม่จะอยู่ก่อนถึง วนอุทยานเขาสวาย มีป้ายบอกทาง มีจุดจอดรถบริการนักท่องเที่ยว จะมาแบบรถส่วนตัว กรู๊ปทัวร์ ก็มีพื้นที่สามารถรองรับได้เพียงพอ มีบุคลากรดูแลความปลอดภัย

ภาพที่ 2 แผนที่เส้นทางบ้านกระหม่

1.2 ความพร้อมด้านที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านกระหม่อมมีความพร้อมในด้านที่พัก ไม่ว่าจะเป็นบ้านพักรับรอง นักท่องเที่ยว แต่ยังไม่ถึงขั้นโฮมสเตย์ที่ลงทะเบียนไว้มี 15 หลังคาเรือน แต่ละหลังคาเรือนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 4 คนต่อหลังคาเรือน มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเว้นระยะห่างในการท่องเที่ยวตามมาตรฐานรักษาความปลอดภัยภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ซึ่งสามารถเลือกพักแบบอาศัยร่วมกับชาวบ้าน และแบบแยกส่วนตัวตามความสะดวกของนักท่องเที่ยว ในด้านอาหารสำหรับบริการจะเป็นอาหารพื้นบ้าน เช่น แกงกล้วย ต้มไก่ใส่ใบมะขามและใบหม่อน หลนปลาทุ กุ้งหีเหล็ก ซึ่งแต่ละเมนูอาหารได้ผ่านการประกวดและได้รับรางวัล ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถแจ้งได้ว่าจะรับประทานอาหารแบบรวมกลุ่มหรือรับประทานอาหารแบบเซตที่บ้านพัก อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น เช่น ที่นอน พัดลม เครื่องอำนวยความสะดวก รวมไปถึงอาหารว่าง เช่น อาหารพื้นบ้าน ซา กาแฟ เป็นต้น อาหารแบบพื้น สามารถรองรับเป็นหมู่คณะ กรู๊ปทัวร์ และครอบครัว ต้องประสานงานและแจ้งล่วงหน้าก่อน 7 วัน เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านสถานที่พักและฐานเรียนรู้ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนยังมีเรือนรับรองสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อนั่งพักหย่อนใจอีกด้วย

ภาพที่ 3 เรือนรับรองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

ชุมชนบ้านกระหม่อมเป็นชุมชนที่มีความพร้อมและสะดวกสบาย ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้า ประปา รวมถึงรองรับสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่าย มีบริการ Wifi ภายในบ้านพัก จะมีความสะอาดและปลอดภัยในการบริการนักท่องเที่ยว

1.4 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการรองรับนักท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านกระหม่อมเป็นชุมชนที่มีบุคลากรที่มีศักยภาพสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา แต่จะต้องมีการแจ้งหรือประสานงานล่วงหน้าก่อน 7 วัน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว อีกทั้งบุคลากรในชุมชนมีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบชัดเจน มีบุคลากรประจำแต่ละฐานการเรียนรู้ สามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีปราชญ์ชาวบ้านในการบรรยาย นำชมในแต่ละฐานได้อย่างน่าสนใจ

ภาพที่ 4 ปราชญ์ชาวบ้านด้านการตีมีดแบบฉบับโบราณ

2. ศักยภาพการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม่อม จังหวัดสุรินทร์

2.1 ด้านความหลากหลายของกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนบ้านกระหม่อม เป็นชุมชนที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้และกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน ร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้าน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจจากฐานการเรียนรู้ภายในชุมชน ซึ่งกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในชุมชนประกอบไปด้วย 10 ฐานการเรียนรู้ คือ 1. ฐานตีมีดแบบฉบับโบราณ 2. ฐาน Love Garden @ กระหม่อม 3. ฐานของมหัศจรรย์งานกะลา 4. ฐานโคขุน เนื้อวากิว (ดวงใจฟาร์ม) 5. ฐานไข่เค็มสมุนไพร 6. ฐานโสร่งลายโกนกะตุม 7. ฐานปูนปั้น 8. ฐานทอผ้าไหมลายลูกแก้ว 9. ฐานถ่านอัดแท่ง 10. ฐานการเรียนรู้บ้านไหมทองสะเร็น ทุกฐานการเรียนรู้จะมีวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านสาธิตให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 5 ฐานเรียนรู้บ้านไหมทองสะเร็น

2.2 มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว ถ่ายทอดความรู้และข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ชุมชนบ้านกระหม่อมมีบุคลากรที่เพียงพอและมีความพร้อมทางด้านปราชญ์ชาวบ้านในการบรรยาย นำชม ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการแนะนำความรู้และสาธิตแต่ละฐานการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละฐานการเรียนรู้ก็จะมีคนดูแลในแต่ละฐานการเรียนรู้ คอยให้ความรู้และแนะนำเพิ่มเติมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน นอกจากนั้นปราชญ์ชาวบ้านยังสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่สนใจมาศึกษาเรียนรู้ในหมู่บ้านกระหม่อม ชมบริบทของชุมชน และพาร่วมกิจกรรมใน แต่ละฐานการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยอดีตผู้ใหญ่บ้าน มัคคุเทศก์ฝึกหัด และคุณกฤษฎิกา ภักดีรัตน์ เป็นต้น

ภาพที่ 6 ปราชญ์ชาวบ้านฐานเรียนรู้

2.3 ร้านขายของฝาก และของที่ระลึกสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านกระหม่อมมีความพร้อมทางด้านการจำหน่ายของฝากและของที่ระลึก เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชน จึงได้นำเอาสินค้าในแต่ละฐานการเรียนรู้มาจำหน่ายเป็นของฝาก ของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการซื้อ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถซื้อได้จากฐานการเรียนรู้ที่ลงไปทำกิจกรรมในแต่ละฐานการเรียนรู้ ซึ่งทางชุมชนยังไม่มีต้นทุนในการสร้างพื้นที่ขายของฝาก ของที่ระลึกในชุมชน แต่เป็นการให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อได้ประจำฐานการเรียนรู้

2.4 การให้บริการด้านยานพาหนะเยี่ยมชมสำหรับนักท่องเที่ยว

ในด้านการบริการ ชุมชนบ้านกระหม่อมมีรถซาเล้งบริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มหมู่คณะ และมาแบบครอบครัว ชุมชนมีรถสำหรับบริการนำนักท่องเที่ยวชมบริบทชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเรียนรู้แต่ละฐานการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน รวมถึงบริการนักท่องเที่ยวสำหรับท่านที่ต้องการไปยังวนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์ มีระยะทางจากชุมชนบ้านกระหม่อมประมาณ 22 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 20 นาที

3. ศักยภาพการมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านกระหม่อม จังหวัดสุรินทร์

3.1 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

คนในชุมชนให้ความร่วมมือดีมาก มีการส่งเสริมและผลักดันให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาศึกษา เรียนรู้ ทั้งประชาสัมพันธ์หมู่บ้านให้เป็นที่รู้จัก ทำให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวมากขึ้น มีการนัดประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่ และเตรียมความพร้อมสำหรับบริการนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้กับชุมชน ทั้งการประชาสัมพันธ์ยังทำให้หมู่บ้านกระหม่อมเป็นที่รู้จัก มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาศึกษาและเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

3.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายนอก (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนให้การสนับสนุน ช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน)

ชุมชนบ้านกระหมเป็นการผลักดันจากพัฒนาชุมชนจังหวัด โดยการฝึกอบรมเพื่อสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยมีวัฒนธรรมจังหวัดได้เข้ามาสนับสนุนด้านการส่งเสริมการเล่นดนตรี ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ และมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลนาบัว ที่เข้ามาช่วยให้การสนับสนุนพัฒนาหมู่บ้านกระหมส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านกระหม รวมไปถึงหน่วยงานภาคเอกชน เช่น เข้ามาให้การช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้พัฒนาผลผลิตของที่ระลึก รวมทั้งชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์มาฝากขายตามเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อกระจายรายได้ให้กับชุมชน

3.3 นำเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ชุมชนบ้านกระหมมีเอกลักษณ์ทางด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม คือ “ขย่ำรำมะนา” เป็นการแสดงศิลปะพื้นบ้านที่เกือบจะหายไปจากจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีแค่เพียงในหมู่บ้านกระหมเท่านั้นที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นบุรุษ เป็นการแสดงศิลปะพื้นบ้านที่หาดูได้ยากและวัดกระหมวนาราม เป็นวัดที่สร้างโบสถ์ที่ใช้วัสดุจากหินล้วน ๆ ซึ่งหินบางส่วนเป็นหินที่นำมาจากเขาสวายในการนำมาสร้างโบสถ์ และมีต้นกระหมที่แสดงถึงเอกลักษณ์หมู่บ้านกระหมที่ชื่อเสียง โดยการนำเอาเอกลักษณ์ที่ชุมชนมีนำมาเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ และร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน

ภาพที่ 7 การแสดงขย่ำรำมะนา

อภิปรายผล

ศักยภาพการรองรับแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านกระหม่ โดยเริ่มจากเส้นทางการเข้าถึงหมู่บ้านกระหม่มี 2 เส้นทาง คือ สุรินทร์-ปราสาท สุรินทร์-สวาย การเดินทางสะดวก ปลอดภัย จราจรไม่ติดขัด สามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ วนอุทยานแห่งชาติพนมสวายได้ ชุมชนมีที่พักเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว จะพักร่วมกับชาวบ้านหรือพักแยกส่วนตัว ภายในห้องพักรวมสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน มีบุคลากรเพียงพอ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย (2556) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวงโดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่พักรวม ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและด้านบริการเสริมอื่น ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ มีการเดินทางที่สะดวกสบายสามารถเลือกเดินทางได้หลากหลายรูปแบบ

ศักยภาพการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนมีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ให้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน มีปราชญ์ชาวบ้านบรรยายนำชมในฐานการเรียนรู้ พาร่วมกิจกรรมในแต่ละฐานการเรียนรู้ ส่วนร้านขายของฝากของที่ระลึก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อได้ในฐานการเรียนรู้วางจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจมาเลือกซื้อสินค้าได้ เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์ และสะท้อนถึงความสามารถของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญากรณ์ ไชยคช และคณะ (2558) พบว่า ชุมชนต้นหยงลูโละมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 8 แหล่ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปัตตานี ที่มีประวัติศาสตร์นับร้อยปีด้านวิถีชีวิตชุมชนได้ประกอบอาชีพการทำนาเกลือที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในด้านของการบริการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนได้จัดเตรียมยุวมัคคุเทศก์ไว้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชน อย่างไรก็ตามชุมชนควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และการฝึกอบรมการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่กลุ่มที่เกี่ยวข้อง

ศักยภาพการมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

คนในชุมชนให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา เป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน ทำให้เกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน แสดงเอกลักษณ์ของชุมชน คือ การแต่งกายในการต้อนรับด้วยผ้าไหมลายลูกแก้ว โสร่งลายโดนกะตุม รวมถึงศิลปวัฒนธรรม ขย่ำรำมะนา เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่กำลังจะหายไปมีที่เดียวที่หมู่บ้านกระหมี่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิมล ภู่นาค (2558) พบว่า ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติด้านการเมือง พบว่า ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา ใจเป็ง และจรัสรัตน์ ศิตศิริตัน (2564) พบว่า ชุมชนบ้านหนองกระดุกเนื้อเป็นชุมชนชาวชาติพันธุ์ลาวครั้งที่มีการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวลาวที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบกับคนในชุมชนกลุ่มหนึ่งเล็งเห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเนื่องจากคนในชุมชนมีความพยายามเก็บรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมให้คงอยู่โดยผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริงซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปมรดกทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนควรมีการจัดฝึกอบรม เตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริการนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น
2. ชุมชนควรมีจุดขายของฝากของที่ระลึก เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าได้สะดวกสบายมากขึ้น

3. บ้านพักรับรองของชุมชน ต้องมีการพัฒนาเป็นโฮมสเตย์ ทำให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

4. ชุมชนควรมีการพัฒนาของฝากของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์ ควรมีการจัดประชุมกับกลุ่มชาวบ้านเพื่อระดมความคิด ออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแตกต่างที่น่าดึงดูด และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2562). **แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2564**.

สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.dot.go.th/storage/กลุ่มแผน/5V7jtvCF7hvNiPXPu7MOdT7giHiF1ZbRokN8nBVx.pdf>.

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2556). ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**, 9(2), 1-11.

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. (2561).

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2563, จาก <http://www.buriram.go.th/downloads/yudtasad/plan-g-61-65-re63.pdf>.

ชนิษฐา ใจเป็ง และ จุริรัตน์ ศิตศิริตัน. (2564). การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านหนองกระดุกเนื้อตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**, 10(1), 93-107.

นันทนลิน อินทพัฒน์. (2562). ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกจังหวัดสุรินทร์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 39(2), 61-73.

พิฑูรย์ ทองฉิม. (2558). **การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปรีดิ์ ชินโชติ และ ชีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. **Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)**, 9(1), 250-268.

- ปรัชญากรณ์ ไชยคช, ดวงธิดา พัฒโน, ธนฤช สุวรรณ, นกุล ชื่นพัก และ วรลักษณ์ สลิตศิริวิมล. (2558). ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ ตำบลต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. ใน **การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่**, หน้า 39-51. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรัชย์ กังวล และ วราภรณ์ นันทะเสน. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. **Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning**, 8(2), 52-83.
- วรรณวิมล ภู่นาค. (2558). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 26(1), 63-74.
- สุณี เสริฐศรี และ ภูเกริก บัวสอน. (2560). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์**, 10(2), 109-117.